

Genmäle:

Skogspolitik och optimalitet II

I vår kritik av skogspolitiska utredningens betänkande [SOU 1973:14] koncentrerade vi oss på följande frågeställning: Hur erhålles det så kallade "optimala utbudet", som diskuteras i den skogspolitiska utredningen (SPU). Varifrån får det sin optimalitetskaraktär? Detta utbudsbegrepp är centralt i SPU:s analys eftersom det konstateras att den existerande virkesmarknadens utbud skiljer sig från det optimala — det råder ett överskott på virke enligt SPU och Jungenfelt. Enligt utredningens resonemang skall därför ett skatte-avgiftssystem införas för att "korrigera" marknadsresultatet. Följaktligen skulle man vänta sig en ingående behandling och härledning av det optimala utbudet, men en sådan diskussion saknas i SPU. Vi föreslog att utredningen antingen härlett detta utbud genom att utgå från en allmän jämviktsmodell eller godtyckligt fastslagit en kalkylrantesats som den skogspolitiskt korrekta (vilken därmed givit upphov till det optimala utbudet). Oberoende av vilken metod SPU valt, finns det allvarliga invändningar att rikta mot tillvägagångssättet.

Jungenfelts replik i detta nummer av

Ekonomisk Debatt ger inget klart svar på vår frågeställning. I det avsnitt i hans kommentar som direkt berör vårt resonemang — "Existerar marknadsimperfektioner" — pekar Jungenfelt på förekomsten av fyra marknadsimperfektioner som påstås leda till ineffektivitet i form av ett överskott på skog.¹ På grund av dessa marknadsimperfektioner skall vissa skogspolitiska åtgärder vidtagas. Här upprepar således Jungenfelt enbart diskussionen från betänkandet.

Jungenfelt undviker emellertid att bemöta vår kritik mot det sätt på vilket SPU utnyttjar ekonomisk analys för att underbygga sina ekonomisk-politiska slutsatser. Vi tar därför tillfället i akt att göra några ytterligare kommentarer beträffande den diskussion som leder fram till slutsatsen att den nuvarande marknaden för skogsprodukter är in-

¹ För att kunna använda sig av begreppet marknadsimperfektion torde man ha en modell av en perfekt fungerande marknad som utgångspunkt. Vi tolkar därför Jungenfelt som att han utgår från en traditionell allmänjämviktsmodell och de förutsättningar som är knutna till denna.

effektiv. I korthet anser vi att Jungenfelts användning av effektivitetsbegreppet är missvisande i en praktisk-politisk diskussion.

Jungenfelt genomför en traditionell välfärdsteoretisk (pigoviansk) analys. Mycket grovt kan denna beskrivas i följande två steg:

1) Med utgångspunkt från en allmän jämviktsmodell — som förutsätter bl a att de ekonomiska agenterna besitter perfekt och kostnadsfri information om alla relevanta priser och varor (och vid introduktion av en tidshorisont, även information om framtida priser), att fri konkurrens råder, att alla anpassningar sker omedelbart, att alla transaktionskostnader är noll och att inga institutioner existerar (utom skyddad privat äganderätt) — konstaterar man helt riktigt att verkligheten inte motsvarar modellen. Det existerar en rad s k marknadsmisslyckanden eller marknadsimperfectioner.

2) Existensen av dessa marknadsimperfectioner tages i nästa steg som inräknad för statliga ingripanden. Det pigovianska receptet innebär vanligtvis en skatte-avgiftskonstruktion, för att korrigera marknadsresultatet.² I en sådan ansats finns det en tendens att bortse från att de s k marknadsimperfectionerna kan härledas från förekomsten av olika transaktionskostnader och institutionella arrangemang.

Om man emellertid inkorporerar dessa element, som alltid utgör en del av den ekonomiska verkligheten, i en mer fullständig analys — vilket man bör göra vid uppställandet av ekonomisk-politiska rekommendationer — finns det inga garantier att det "optimala utbudet" på den perfekt fungerande virkesmarknaden är optimalt i verkligheten, såsom SPU vill göra gällande. I ett sådant icke-pigovianskt betraktelsesätt blir begreppen marknadsimperfectioner och marknadsmisslyckande för övrigt innehållslösa och kan därmed avföras från analysen.³ I stället kommer tonvikten att ligga på en jämförelse av olika institutionella arrangemang och de resultat dessa genererar. Detta angreppssätt betonar sådana faktorer som äganderättsfördelning, incitamentsstruktur och transaktionskostnader och är associerad med en vidare klass av politiska rekommendationer än den pigovianska analysen [Alchian 1965, Demsetz 1964 och Coase 1960]. Dessa kan gälla t ex uppställande av nya marknader, fastställande av äganderätter och andra justeringar i

den institutionella ramen. Den pigovianska skatte-avgiftskonstruktionen kan ses som ett specialfall av denna mer generella ansats, som för övrigt kan spåras långt tillbaka inom nationalekonomin. Se t ex Rosenberg [1960].

Genom en starkare anknytning till ett sådant angreppssätt, som löst skisserats här ovan, skulle den skogspolitiska utredningen troligen kunnat genomföra en betydligt intressantare diskussion om skogens ekonomi och därmed också ställt de politiska beslutsfattarna inför en större valmängd av handlingsalternativ.

Christina och Lars Jonung
Lunds universitet

² Den pigovianska analysen får i en sådan uppläggning ofta en starkt interventionistisk prägel. Det finns bl a en benägenhet att negligera kostnaderna för att ingripa på marknaden. Dessa kostnader kan mycket väl tänkas överskrida de intäkter som ingreppet skulle ge upphov till [Buchanan 1962 och McKean 1966]. Det kan för övrigt noteras att pigovianismens genombrott på mikroplanet har jämförts med keynesianismens acceptering på makroplanet. Båge skolorna utgör mellankrigsprodukter som använts som teoretisk underbyggnad för ingripande i marknadssystem.

³ De kanske två mest välkända läroboksexemplen på s k marknadsimperfectioner, existensen av externa effekter och kollektiva varor, kan då beskrivas som problemet att tillskriva en vara en klart specificerad äganderätt och att hävda denna.

Referenser

- Alchian, A., [1965], Some Economics of Property Rights, *Il Politico*, årg 30, nr 4
Buchanan, J. M., [1962], Politics, Policy and the Pigovian Margins, *Economica*, årg 29, nr 1
Coase, R., [1960], "The Problem of Social Cost", *Journal of Law and Economics*, årg 3, nr 2
Demsetz, H., [1964], "The Exchange and Enforcement of Property Rights", *Journal of Law and Economics*, årg 7, nr 2
Knight, F., [1924], "Some Fallacies in the Interpretation of Social Cost", *Quarterly Journal of Economics*, årg 38, nr 2
McKean, R. och Minasian J., [1966], "On Achieving Pareto Optimality — Regardless of Cost", *Western Economic Journal*, årg 5, nr 4
Rosenberg, N., [1960], "Some Institutional Aspects of the Wealth of Nations", *Journal of Political Economy*, årg 68, nr 6